

28.4.2023

Työ- ja Elinkeinministeriö

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/30314/2022

FORTUM OYJ:N LAUSUNTO KOSKIEN TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN ARVIOMUISTIOTA PÄÄSTÖKAUPPADIREKTIIVIN TOIMEENPANOSTA

Fortum kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto koskien Työ- ja Elinkeinministeriön arviomuiستiota 20.3.2023 EU:n päästökauppadirektiivin (2021/551) toimeenpanosta koskien laitosten päästökauppaa. Kannatamme päästökaupan laajentamista sekä sen ohjausvaikutusten tehostamista pääosin EU:ssa päätetyillä tavoilla. Samalla pidämme hyvänä, että uudistukseen varautuminen ja sen valmistelu on nyt Suomessa aloitettu ripeästi erityisesti uusia sektoreita koskien.

Biomassan käyttöön liittyvien muutosten ja vedyntuotannon käsittelyä koskevien tarkennustarpeiden (oikeus saada ilmaisjakoa) osalta yhdymme Energiateollisuus Ry:n lausuntoon.

YHDYSKUNTAJÄTTEEN POLTON SISÄLLYTTÄMINEN PÄÄSTÖKAUPPAAN

Koska EU-tasolla saavutettu sopu päästökaupan uudistamisesta rajautuu yhdyskuntajätteen polttolaitoksiin, lausuntomme käsittelee yksinomaan syntypaikkalajiteltua yhdyskuntajätettä ja sen hyödyntämistä energiana.

Fortumin Riihimäen jätteenpolttolaitosten päätehtävänä on vastaanottaa ja käsitellä termisesti ei-kierrätyskelpoista vaaratonta ja vaarallista jätettä. Jätevoimalat JV1 ja JV2 ovat arinatekniikalla toimivia jätteenpolttolaitoksia ja joissa käsitellään mm. syntypaikkalajiteltuja yhdyskuntajätteitä, teollisuuden ja kaupan energiapitoisia jätteitä, hyötykelpoisten jätteiden lajittelusta syntyviä rejektejä sekä muita teollisia jätteitä. Lisäksi laitosalueella sijaitsee rumpu-uuniperiaatteella toimiva vaarallisen jätteen polttolaitos.

Fortum pilotoi vuonna 2022 Carbon2x-konseptia Riihimäen jätteenpolttolaitoksella. Projektin tavoitteena oli testata laitoksen hiilidioksidipäästöjen talteenottoa ja hyödyntämistä (CCU) keskittyen metaanin tuotantoon yhdistämällä laitoksen hiilidioksidipäästöihin vetyä. Saadut positiiviset tulokset edistävät 3-vuotista tutkimushanketta, jonka tavoitteena on valmistaa erikoismuoveja. Pilotoinnin seuraava vaihe käynnistyy kuluvana vuonna. Tavoitteena on rakentaa ja ottaa käyttöön Riihimäelle kuluvan vuosikymmenen aikana teollisen mittakaavan CCU-laitos.

EU:n komissio on vastikään aloittanut valmistelut CCSU-ratkaisuja koskevaksi lainsäädännöksi, josta tulisi olla mahdollisimman hyvä selvitys ennen EU:n lopullisia tai kansallisia päätöksiä jätteenpolton siirtämisestä päästökauppaan. Jätteenpolton CCU-projektien kehittämisen ja teollisen mittakaavan toteuttamisen kannalta on erittäin olennaista, miten hiilidioksidin talteenotto ja hyödyntäminen esim. muovin valmistukseen tullaan sisällyttämään päästökauppaan ja muuhun siihen liittyvään lainsäädäntöön.

Fortum toivoo, että valtio pyrkisi parhaansa mukaan myötävaikuttamaan siihen, että jätteenpolton CCU-teknologia hyväksyttäisiin mahdollisimman laajasti osaksi kyseistä negatiivisia päästöjä koskevaa EU asetusta. Päästövähennyksiä koskevan tulevan delegoidun säädöksen tulisi mahdollisimman laajasti kattaa kaikki eri teollisista lähteistä talteen otetut

28.4.2023

päästöt, jotka sidotaan erilaisiin tuotteisiin, korvaavat neitseellisiä materiaaleja ja jotka eivät siten päädy ilmakehään.

Olemme lausunnossamme jäljempänä ottaneet huomioon myös 30.3.2023 TEM:n toimeksiannosta valmistuneen Ramboll Oy:n raportin ”Jätteenpolton sisällyttäminen päästökauppaan” keskeiset havainnot ja johtopäätökset, joita olemme kommentoineet tässä lausunnossa. Yhdymme Energiategollisuus Ry:n lausuntoon, jossa ehdotetaan yo. raportin tulosten sisällyttämistä arviointimuistioon.

Fortum kannattaa yhdyskuntajätteen polton sisällyttämistä EU-tasoiseen päästökauppaan komission ehdottamalla aikataululla aikaisintaan vuodesta 2028 lähtien. **Keskeistä on, että sisällyttäminen Suomessa tehdään samassa aikataulussa muiden EU-maiden kanssa ja että toimijoille myönnetään riittävä varautumisaika suunnitella, rahoittaa, pilotoida ja toteuttaa teknis-taloudellisesti järkeviä päästöjen vähentämiseen ja hyödyntämiseen liittyviä CCU-investointeja ja jotka siten voidaan toteuttaa kansallisesti tarkasteltuna laajassa ja siten merkittävässä mittakaavassa.**

Päästökaupan ja jätepolitiikan tavoitteet poikkeavat toisistaan ja niitä ohjataan erillisillä EU:n ja kansallisella lainsäädännöllä. Päästökauppa pyrkii ohjaamaan ilmastopäästöjen vähentämiseen eikä sen ensisijaisena tavoitteena ole kierrätysasteen nostaminen. Päästökaupan ja sen myötä kohonneiden jätteenpolton kustannusten välittömistä vaikutuksista kierrätysasteen merkittävään nostamiseen EU:n ja kansallisen jätepolitiikan asettamien tavoitteiden mukaisesti on varsin haasteellista tehdä varmoja puoltavia johtopäätöksiä. Ramboll Oy:n raportin johtopäätökset vertailumaiden osalta eivät myöskään tue johtopäätöstä, että päästökauppa voisi edistää kierrätysasteen nostamista.

Käsityksemme mukaan päästökauppa ei tehokkaasti vaikuttaisi jätteen määrän vähentämiseen tai yhdyskuntajätteen kierrätyksen lisäämiseen, vaikka jätehuollon kustannukset sen tuottajille nousisivatkin. Sen sijaan on tärkeämpää kannustaa ja ohjata yhdyskuntajätteiden syntypaikkalajitteluun, erityisesti muovin osalta, mikä siten vähentäisi samalla jätteenpolton fossiilisia päästöjä.

Päästökauppa nykyisillä ja ennustetuilla tulevilla hintatasoilla tulee merkittävästi lisäämään toiminnan operatiivisia kustannuksia¹, erityisesti mikäli varautumistoimiin ei anneta riittävää valmistautumisaikaa ja varsinkin, jos ennustetaan päästöoikeuksien hintatason edelleen nousevan. Fossiilisista päästöistä aiheutuva välitön kustannusten nousu nostaa jätteenpolton kokonaiskustannuksia ja tulee siten ajan myötä vaikuttamaan porttimaksujen ja energian hinnan tasoon nostavasti.

Jätteenpoltosta syntyvän hukkalämmön² kustannukset voivat myös tapauskohtaisesti nousta ja sen kilpailukyky voi myös vaarantua, sillä kaukolämpö toimii kilpailuilla paikallisilla lämpömarkkinoilla, jossa kaukolämmön kilpailukykyyn vaikuttavat hinnan ohella myös muut tekijät (muun muassa rakennusten energiatehokkuusvertailu eri lämmitysmuotojen välillä (E-luku arviointi) ja alkuperätakuut).

Käsityksemme mukaan jätteenpolton toimijat tulisivat siten tapauskohtaisesti arvioimaan ja optimoimaan päästökaupan kustannusvaikutuksia jätehuollon ja energiantoimituksen välillä.

¹ Rambollin raportti Työ- ja Elinkeinoministeriölle: Jätteenpolton sisällyttäminen päästökauppaan. 30.3.2023

² Fortumin käsityksen mukaan jätteenpoltosta syntyvä lämpö täyttää EU:n RED2/3-direktiivin artiklan 2:9 hukkalämmön määritelmän edellyttämät kriteerit muun muassa koska jätteenpolton ensisijainen tehtävä on sekajätteen terminen käsittely ja lisäksi koska hukkalämmön hyödyntäminen on energiatehokkuus ensin -periaatteen mukaista.

28.4.2023

Saastuttaja maksaa (Polluter Pays) -periaatteen mukaisesti päästökaupan kustannukset tulisi kohdistaa jätteen tuottajille.

Rinnakkaispolttolaitosten, jotka jo nyt kuuluvat päästökaupan piiriin, ensisijainen tarkoitus on kaukolämmön ja sähkön tuotanto. Ne ovat rakentuneet siten, että ne optimoivat polttoainejakaumaansa jatkuvasti polttoaineiden hintojen, saatavuuden ja päästöoikeuksien hintojen perusteella.

Jätteenpolttolaitosten ensisijainen tarkoitus on sekajätteen ja muiden kierrätykseen kelpaamattomien jätteiden käsittely polttamalla. Jätteenpolttolaitoksilla jätevirta pyritään pitämään tasaisena eikä vastaavaa optimointia eri polttoaineiden kesken ole teknis-taloudellisesti yleensä järkevää tehdä.

Lisäksi rinnakkais- ja jätteenpolttolaitokset kilpailevat vain osittain samoista jätevirroista ja jätteistä valmistettujen polttoaineiden (SRF, RDF) markkinat toimivat siksi kilpailutilanteessa eri polttoaineiden kanssa ja siten eri tavalla kuin 'sekajätteen markkinat', joissa toimitaan pääsääntöisesti aluesidonnaisesti logistiikkakustannuksia minimoiden ja suhteellisen pitkin sopimusjaksoin. Yllä kerrotuista syistä johtuen emme pidä nykyistä tilannetta merkittävässä määrin eriarvoisena jätteenpoltto- ja rinnakkaispolttolaitosten välillä.

Suomessa arvioitiin mahdollisen jätteenpolton veron (€/tn) ohjausvaikutuksia Ympäristöministeriön tilaamassa ja Afryn vuonna 2021 laatimassa raportissa. Sen mukaan vaikutukset kierrätysasteen nostamiseksi ja polttoon tulevien jätemäärien vähentämiseksi arvioitiin jäävän pieniksi. Fortum yhtyy yllä viitatussa raportissa tehtyihin johtopäätöksiin ja toteamme, että jätteenpolttovero olisi toteutuessaan päästökaupan kanssa päällekkäinen ja luonteeltaan fiskaalinen ohjausmekanismi.

Keskustelemme mielellämme kanssanne tarkemmin tähän lausuntoon liittyen.

Janne Koivisto, Fortum Waste Solutions Oy + 358 (0)50 321 3639

janne.koivisto@fortum.com

Tatu Hocksell, Fortum Oyj +358 (0)44 062 0940

tatu.hocksell@fortum.com

Harri-Pekka Korhonen, Fortum Oyj +358 (0)50 452 9321

harri.korhonen@fortum.com